

INNOWACJA PEDAGOGICZNA

**„Samodzielne, odpowiedzialne i współpracujące
przedszkolaki – wykorzystanie koncepcji Planu
daltońskiego w Przedszkolu nr 22 w Warszawie”**

Imię i nazwisko autora:

Joanna Bernadeta Cwiąkała

Warszawa 2023

Spis treści

1. Wstęp	3
2. Cel innowacji	4
2.1. Cel ogólny	4
2.2. Cele szczegółowe	4
3. Główne założenia planu daltońskiego	5
4. Sposób realizacji innowacji	6
5. Przewidywane korzyści wdrożenia innowacji (efekty)	9
6. Ewaluacja	11
7. Bibliografia	11

1. Wstęp

- **Tytuł:** „Samodzielne, odpowiedzialne i współpracujące przedszkolaki – wykorzystanie koncepcji Planu daltońskiego w Przedszkolu nr 22 w Warszawie”.
- **Autor:** Joanna Bernadeta Ćwiąkała – nauczyciel Przedszkola Nr 22 w Warszawie.
- **Realizatorzy:** wszystkie nauczycielki Przedszkola Nr 22 w Warszawie.
- **Rodzaj:** organizacyjno-metodyczna. Innowacja prezentowana poniżej ma charakter **organizacyjny**, ponieważ zmiany dotyczą organizacji kształcenia, wychowania lub opieki, w tym przypadku wprowadzono zmiany w organizacji czasu prowadzonych zajęć, oraz zmianę organizacji sali i jej wyposażenia. Jest to również innowacja **metodyczna**, gdyż zmiany dotyczą metod pracy dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej; zastosowane będą nowe metody i formy nauczania-uczenia się. Koncepcja planu daltońskiego daje szansę na uzupełnienie i uatrakcyjnienie stosowanych w przedszkolu metod pracy jak również będzie alternatywą wspomagającą rozwój współczesnych dzieci.
- **Data realizacji:** 1.02.2023 - 30.06.2023 z możliwością kontynuacji w latach następnych.
- **Zakres:** obejmuje dzieci uczęszczające do Przedszkola Nr 22 w Warszawie – grupa I i III.
- **Warunki realizacji:** w ramach zajęć wychowawczo-dydaktycznych.
- **Koszty:** realizacja innowacji nie wymaga żadnych źródeł finansowania. Wszystkie działania nauczycieli opierają się na proponowanych i wypracowanych przez realizatorów innowacji materiałach.
- **Nowatorstwo:** w niniejszym opracowaniu zaproponowano sposób organizacji przestrzeni w salach oraz prowadzenia zajęć wychowawczo-dydaktycznych zgodnie z planem daltońskim, którego założenia nie były do tej pory realizowane w naszym przedszkolu, dlatego działania te mają charakter nowatorski.
- **Uzasadnienie, powód opracowania:** motywacją do wprowadzenia w przedszkolu innowacji była chęć wspierania u dzieci samodzielności, odpowiedzialności i współpracy. Spośród różnych metod i koncepcji, założenia planu daltońskiego w największym stopniu spełniają oczekiwania w tym zakresie. Wprowadzenie koncepcji planu daltońskiego w naszym przedszkolu da

możliwość wyposażenia dzieci w cechy, które wzmocnią ich aktywność, samodzielność i pozwolą na rozwijanie umiejętności współpracy w parach czy małej grupie. Dzieci będą uczyły się także samodzielności, umiejętności budowania relacji z drugim człowiekiem, podejmowania wyzwań i dążenia do ich realizacji. Plan daltoński jest również doskonałą odpowiedzią na konieczność dostosowania treści oraz metod do indywidualnych potrzeb i możliwości dzieci, zapobieganie trudnościom i udzielanie wsparcia dzieciom o zróżnicowanych potrzebach edukacyjnych.

2. Cel innowacji

2.1. Cel ogólny

Stymulowanie rozwoju dzieci i przygotowanie ich do osiągnięcia dojrzałości szkolnej poprzez budowanie motywacji wewnętrznej do podejmowania działań, bycia za nie odpowiedzialnymi oraz kształtowanie umiejętności współdziałania z innymi.

2.2. Cele szczegółowe

Dzieci:

- są zaangażowane w samodzielne planowanie i wykonywanie zadań,
- kształtują wiarę w siebie,
- budują odporność emocjonalną i motywację wewnętrzną do podejmowania działań,
- rozwijają umiejętność współpracy w parach, małej grupie i zespole,
- są odpowiedzialne za zadania i dyżury, które pełnią.

Nauczyciele:

- doskonałą umiejętność organizacji przestrzeni w sali,
- stosują metody aktywizujące sprzyjające rozwijaniu zainteresowań dzieci,
- rozpoznają możliwości i indywidualne potrzeby dziecka,
- świadomie planują i organizują proces wychowawczo-dydaktyczny,
- pobudzają aktywność poznawczą dzieci,
- stwarzają sytuacje sprzyjające współpracy pomiędzy dziećmi,
- zacieśniają współpracę z rodzicami.

Rodzice:

- znają założenia planu daltońskiego,
- włączają się do współpracy z nauczycielami,
- są zaangażowani w działania wspólnie z dziećmi w domu,
- otrzymują informację o postępach w rozwoju dziecka.

3. Główne założenia planu daltońskiego

Wdrażanie planu daltońskiego oparte jest na trzech fundamentalnych zasadach: nauce odpowiedzialności, samodzielności i współpracy, które należy realizować w codziennej pracy z dzieckiem. **Filary planu daltońskiego:**

- **samodzielność** - oznacza, że dzieci same poszukują rozwiązań, sposobów rozwiązywania problemów i same wykonują zadania. Samodzielna praca sprawia, że dzieci są bardziej zmotywowane do działania i przezwyciężania własnych barier. Samodzielność stanowi także ważny czynnik dydaktyczno - organizacyjny. Gdy dzieci pracują samodzielnie robią to we własnym tempie oraz na poziomie im odpowiadającym. Ponadto nauczyciel ma więcej czasu by pomóc tym dzieciom, które tej pomocy potrzebują. Chęć brania odpowiedzialności i podejmowania inicjatywy jest naturalną potrzebą dziecka i można ją zaobserwować w każdej grupie wiekowej, chociaż jej forma jest ściśle związana z wiekiem oraz poziomem rozwoju intelektualnego dziecka. Samodzielność będzie się przejawiać w działaniach dzieci podczas zajęć wychowawczo-dydaktycznych, w czynnościach samoobsługowych, w podejmowaniu decyzji, świadomym planowaniu, w poszukiwaniu i dochodzeniu do rozwiązań.
- **odpowiedzialność (wolność)** – to dawanie dzieciom przestrzeni do rozwoju, oczywiście z uwzględnieniem indywidualnych predyspozycji każdego z wychowanków. Powierzamy zatem dzieciom odpowiedzialność za wyniki tego procesu oraz za sposób, w jaki ten końcowy wynik powstaje. Dzięki temu, akcent procesu dydaktycznego przesuwa się z wykonywania poleceń, niejednokrotnie bardzo czasochłonnych, w kierunku prawdziwego opanowania materiału. W procesie tym ważnym elementem jest kontrola.
- **współpraca** w koncepcji edukacji daltońskiej ma na celu rozwijanie umiejętności współpracy z każdym, a nie tylko z najbliższymi kolegami. Dzieci otrzymują propozycje zadań do wykonania w parach i dokonują wyboru wspólnie, drogą

kompromisu oraz porozumienia. Aby osiągnąć dany cel musi między nimi dojść do komunikacji, co jest podstawą każdej współpracy.

Plan daltoński, którego prekursorem była amerykańska nauczycielka Helen Parkhurst, polega na indywidualnej pracy dziecka, dostosowanej do jego potrzeb i możliwości. Helen Parkhurst uważała, że nie ma samodzielności bez szacunku dla różnic indywidualnych, nie ma współpracy bez poszanowania innych osób, z którymi współdziałamy lub musimy współdziałać. Ponadto, według niej, warunkiem prawidłowego nauczania dziecka odpowiedzialności, samodzielności i współpracy jest stworzenie im przez nauczyciela przyjaznego środowiska. Koncepcja ta zyskała popularność dzięki temu, że umożliwia dostosowanie nauki do tempa i rzeczywistych możliwości dziecka, rozwija umiejętność podejmowania decyzji, wyrabia poczucie odpowiedzialności za wykonanie podjętego zadania, ale przede wszystkim budzi inicjatywę i samodzielność dziecka, zarówno w działaniu, jak i myśleniu.

4. Sposób realizacji innowacji

Aranżacja przestrzeni edukacyjnej – sala zajęć powinna zostać wyposażona w różnorodne, interesujące, bogate kąciki zainteresowań, pełniące funkcje swoistych warsztatów, które będą doskonałym środkiem dydaktycznym, przy pomocy którego można indywidualnie wspierać i rozwijać każde dziecko w grupie. Należy wydzielić miejsca do działań tematycznych i zgromadzić w nich odpowiednie materiały dydaktyczne, dzięki którym dzieci będą miały ogromną szansę na swobodne podejmowanie samodzielnych działań.

Wizualizacja procesu wychowawczo-dydaktycznego – w sali powinny się znajdować kolorowe zdjęcia-obrazy, piktogramy pozwalają dzieciom lepiej zrozumieć i zapamiętać zasady funkcjonowania w grupie. Dziecko nie potrzebuje wówczas pomocy podczas porządkowania sali, układania zabawek czy książek. Kolorowe ilustracje to swego rodzaju instrukcje, które doskonale ułatwiają dziecku samodzielnie wykonać zadanie. Wizualizacje, które powinny znaleźć się w sali:

- **Wizualizacja dni tygodnia** - na tablicy zaznaczone są dni tygodnia za pomocą kolorowych kwiatków. Przed każdymi zajęciami dzieci przypominają jaki jest dzień tygodnia i zaznaczają go.

- **Wizualizacja planu dnia** - porządkuje on i daje poczucie bezpieczeństwa dzieciom. Każdy dzień rozpoczyna się od prezentacji ilustracji przedstawiających kolejne czynności zaplanowane przez nauczyciela. Wspólnie z dziećmi nauczyciel na tablicy umieszcza odpowiednie obrazki, a dzieci doskonale orientują się co będą za chwilę robić. Każdy ranek w przedszkolu to wspólne planowanie dnia. Barwne ilustracje przedstawiające w sposób symboliczny różne działania, które będą podejmowane przez nauczyciela i dzieci. Nie tylko oswiają je z rytmem dnia, ale również pokazują jego systematyczny przebieg. Dzieci znając występujące po sobie poszczególne etapy czują się bezpieczne i współodpowiedzialne za realizację planowanego dnia.
- **Wizualizacja zasad** – dzieci konstruuja wspólnie z nauczycielem kodeks zasad zachowania, które obowiązują w przedszkolu. Wszystkie zasady w młodszych grupach są przedstawione w formie graficznej, w starszych w formie graficznej wraz z napisami. Dzieci samodzielnie odwołują się do kodeksu i respektują zasady w nim ujęte.
- **Wizualizacja obecności** – w sali znajduje się tablica obecności. Przed wprowadzeniem tablicy dzieci poznają sposób jej stosowania. Później każde dziecko przychodząc do przedszkola zaznacza na tablicy swoją obecność (forma tablicy dowolna). W młodszych grupach dzieci zaznaczają obecność pod swoim zdjęciem, w starszych odnajdują zapis swojego imienia i nazwiska. Ta czynność daje możliwość mimowolnego poznawania liter, identyfikacji oraz współodpowiedzialności za innych kolegów z grupy.
- **Nasza droga do wakacji** – wizualizacja całego roku w przedszkolu za pomocą ilustracji symbolizujących ważne wydarzenia, np. pierwszy dzień jesieni, Dzień Przedszkolaka, Święta Bożego Narodzenia i inne ważne wydarzenia. Dzięki tej wizualizacji dzieci poznają rytm roczny.
- **Wizualizacja dyżurów** – dzieci chętnie wykazują się samodzielnością i współpracą w czasie wykonywania odpowiedzialnych zadań wyznaczonych na dany tydzień, jakim są dyżury. Na tablicy dyżurów, na której zostały umieszczone obrazki symbolizujące dany dyżur np. łazienka, a także wizytówki z imionami dzieci oraz lista, na której zaznaczymy, że dane dziecko pełniło już dany dyżur. Dobór

dzieci do realizacji dyżurów jest losowy. Dzieci mogą pełnić następujące dyżury: przy nakrywaniu do stołu (do ich zadań należy rozstawienie na brzegach stolików talerzy, na środku stolika kubeczków i sztućców); w łazience (dzieci pilnują zachowania porządku przez innych w czasie ustawiania się w kolejce i oczekiwania na swoją kolej); dyżur czystości (dyżurny jest odpowiedzialny za utrzymanie czystości na podłodze i przy stolikach, dyżur ten wdraża dzieci do kontrolowania stanu podłogi, i w miarę potrzeby zbierania z niej rozrzuconych zabawek, zmiatania skrawków papierów np. po wycinaniu za pomocą zmiotki, która znajduje się w sali i szufelki), dyżurny od zabawek (dyżurny dba o utrzymanie porządku na przedszkolnych półkach w sali, pilnuje ,aby po skończonej zabawie wszystkie rzeczy wróciły na swoje miejsce).

- **Wizualizacja zadań** – w poniedziałek dzieci otrzymują zadania przygotowane w oparciu o realizowaną aktualnie tematykę. Na wykonanie zadań dziecko ma cały tydzień. Może je realizować w wolnym, wybranym przez siebie czasie (po zajęciach i zabawach realizowanych z całą grupą). Po zakończeniu zadania dziecko pokazuje efekt nauczycielce i zaznacza na tablicy zrealizowanie swojego zadania magnesem zgodnym z aktualnym kolorem dnia. Dzieci chętnie wykonują zadania twórcze. Ważny jest przekaz nie sugerujący sposób wykonania zadania. Polecenia kierowane do dziecka są krótkie, pozwalające na samodzielną dedukcję, twórczość własną dziecka, wymyślenie własnego sposobu realizacji zadania.
- **Instrukcje** – są to przedstawione w sposób graficzny czynności, np. zasady ubierania się i rozbierania w szatni, mycia rąk, sznurowania butów. Taki sposób organizacji umożliwi dzieciom sprawne działanie, zapewnia porządek, stosowanie się do wypracowanych, sprawdzonych wzorów. Instrukcje do zadań natomiast kierują dziecko w kolejnych krokach, do celu, którym jest wykonanie zadania.
- **Wizualizacja współpracy** - następnym krokiem w rozwijaniu umiejętności dzieci jest wykonanie zadania w parach. W sali znajduje się tablica „Nasze pary”, na której umieszczone są zdjęcia dzieci. Połączone są one tygodniowo w pary. Dobór par jest losowy. Każdego tygodnia pary zmieniają się, co pozwala dziecku na

kontakt i lepsze poznanie kolegi / koleżanki. Dzieci mogą bawić się z przyjacielem / przyjaciółką, ale uczą się również bawić z innymi bez wykluczania kogokolwiek.

- **Kalendarz urodzin** – kolejnym elementem wizualizacji jest kalendarz urodzin. Na kalendarzu urodzin (w dowolnej formie graficznej) znajdują się wizytówki z imionami dzieci, które obchodzą swoje urodziny w danym miesiącu. Dzieci bardzo lubią obchodzić urodziny w przedszkolu, których forma świętowania jest ustalana wspólnie na zebraniu z rodzicami – czy będą to owoce, słodczyce lub inne niespodzianki dla dzieci. Wszyscy wspólnie śpiewamy 100 lat solenizantowi, dajemy w prezencie książeczkę z rysunkami od wszystkich dzieci i składamy życzenia. Korzystanie z kalendarza urodzin przez dzieci, pozwala im na utrwalenie nazw pór roku i jego miesięcy. A także zapamiętanie kiedy koleżanka/kolega z grupy obchodzi urodziny.
- **Kalendarz pogody** – dzieci zaznaczają każdego dnia aktualną pogodę poszerzając w ten sposób swoją wiedzę z zakresu edukacji przyrodniczej i ucząc się odczytywania informacji zapisanych za pomocą symboli.
- **Zegar** – w sali znajduje się zegar organizujący czas. Ma on specjalny mechanizm i oznaczenia: podzielony na 5,10,15 i 30 minut, które pozwalają dzieciom, że 30 min na wykonanie zadania to o wiele więcej niż 5 min. Wykorzystywany jest przy wyznaczaniu czasu na spożywanie posiłków, sprzątanie czy zabawę. Używanie zegara sprzyja uświadamianiu dzieciom jak długo trwa 5, 10, 15 czy 30 minut.
- **Sygnalizator** – znajdują się na nim kolory ,które mają różne znaczenie: kolor czerwony – praca samodzielna, w ciszy, nie podchodzimy do nauczyciela ani nie pytamy kolegów; kolor żółty – praca w parach, dozwolone konsultacje z pozostałymi dziećmi; kolor zielony – czas na konsultacje z nauczycielem.
- **Hałasomierz** – dzieci samodzielnie kontrolują poziom hałasu w sali, zwracają uwagę na dobre samopoczucie osób, które wspólnie przebywają.

5. Przewidywane korzyści z wdrożenia innowacji (efekty)

Efektym działań podjętych w ramach realizacji innowacji będzie fakt, że dzieci będą aktywne i przekonane, że wiele potrafią zrobić samodzielnie, staną się odpowiedzialne za realizowanie swoich zadań, będą zmotywowane do pracy, nauczą się współpracy. Przedszkolaki zdobędą również umiejętność uczenia się przy pomocy instrukcji, będą wykorzystywać możliwość wymiany informacji i umiejętności pomiędzy rówieśnikami (metoda peer learningu). Nauczyciele zmienią swoją perspektywę pracy, staną się osobami towarzyszącymi dziecku, będą stymulować pytania i zachęcać do samodzielnych poszukiwań. Rodzice aktywnie włączą się w realizację innowacji i będą wspierać nauczycieli w tworzeniu odpowiednich warunków do rozwoju ich dzieci a także śledzić postępy swoich dzieci.

Korzyści dla przedszkola:

- ✓ podniesienie jakości pracy przedszkola poprzez zastosowanie nowatorskiej koncepcji pracy,
- ✓ tworzenie optymalnych warunków do rozwoju dzieci,
- ✓ wspieranie dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi,
- ✓ tworzenie nauczycielom warunków do samorozwoju,
- ✓ budowanie wśród rodziców.

Korzyści dla dzieci:

- ✓ potrafią samodzielnie planować i wykonywać zadania,
- ✓ są odpowiedzialne za działania, które podejmują,
- ✓ uczą się w inspirującym do działań otoczeniu,
- ✓ poznają rytm dnia, miesięcy i pór roku,
- ✓ wiedzą jak pracować wg instrukcji,
- ✓ mają motywację wewnętrzną do podejmowania działań i wiarę we własne możliwości,
- ✓ mają możliwość budowania umiejętności współpracy w parach, małych grupach i zespole.

Korzyści dla nauczyciela:

- ✓ zna koncepcję planu daltońskiego,
- ✓ świadomie planuje i organizuje proces wychowawczo-dydaktyczny,

- ✓ potrafi tworzyć warunki do zindywidualizowanej pracy z dziećmi w zakresie aranżacji przestrzeni jak również doboru materiałów dydaktycznych,
- ✓ potrafi budować motywację wewnętrzną u dzieci,
- ✓ jest dla dzieci towarzyszem w czasie zdobywania wiedzy i nowych umiejętności,
- ✓ umie stosować aktywizujące metody pracy z dziećmi, które sprzyjają rozwojowi zainteresowań dzieci,
- ✓ wie jak organizować sytuacje sprzyjające współpracy pomiędzy dziećmi,
- ✓ doskonali swój warsztat pracy, dokonuje obserwacji i oceny poszczególnych działań,
- ✓ potrafi współpracować z rodzicami.

Korzyści dla rodziców:

- znajomość założeń planu daltońskiego,
- zaangażowanie we współpracę z nauczycielami oraz podejmowanie działań wspólnie z dziećmi w domu,
- wiedzę o postępach w rozwoju dziecka oraz ewentualnych trudnościach.

6. Ewaluacja

W celu uzyskania informacji zwrotnej nauczyciel przeprowadzi ankietę wśród nauczycieli, którzy sformułują w niej wnioski odnośnie realizacji innowacji na podstawie rozmów z rodzicami, przeprowadzonych obserwacji pedagogicznych oraz własnych refleksji oraz wywiad z dyrektorem.

Szczegółowa analiza wyników ankiet oraz wywiadu pozwoli ocenić stopień realizacji zamierzonych celów. Dzięki temu będzie można wyciągnąć wnioski, zaplanować pracę i ewentualnie zmodyfikować metody pracy. Podjęta zostanie także decyzja o ewentualnej kontynuacji innowacji w przedszkolu w kolejnych latach. Wszystkie wyniki i uwagi zostaną opracowane w sprawozdaniu oraz udostępnione dyrektorowi przedszkola

7. Bibliografia

- „Pedagogika planu daltońskiego” – materiały z kursu online na platformie <https://sor-man.pl/kategoria/kursy-online>
- Roel Röhner „Pedagogika Planu Daltońskiego”, Łódź 2011, Wyd. SOR – MAN.

- Roel Röhner, „Indywidualizacja drogą do sukcesu każdego dziecka” *Bliżej przedszkola*. 2011 nr 9
- Roel Röhner, „Plan daltoński wzorcowym narzędziem dla współczesnej edukacji” *Bliżej przedszkola*. 2011 nr 11.
- Joanna Kurek, Katarzyna Dryjas, „Pedagogika daltońska w polskich przedszkolach”. *Wychowanie w przedszkolu* nr 5/2011